

2025

Terminologická práce na podporu vícejazyčné komunikace –
Část 1: Základy terminografie zaměřené na překlad

ČSN
ISO 12616-1

01 0506

Terminology work in support of multilingual communication –
Part 1: Fundamentals of translation-oriented terminography

Travail terminologique appuyant la communication multilingue –
Partie 1: Principes fondamentaux de la terminographie axée sur la traduction

Tato norma je českou verzí mezinárodní normy ISO 12616-1:2021. Překlad byl zajištěn Českou agenturou pro standardizaci. Má stejný status jako oficiální verze.

This standard is the Czech version of the International Standard ISO 12616-1:2021. It was translated by the Czech Standardization Agency. It has the same status as the official version.

Nahrazení předchozích norem

Touto normou se nahrazuje ČSN ISO 12616 (01 0506) z listopadu 2004.

Národní předmluva

Změny proti předchozí normě

Tato norma byla technicky zrevidována. Hlavní změny proti předchozí normě jsou uvedeny v předmluvě.

Informace o citovaných dokumentech

ISO 704 zavedena v ČSN ISO 704 (01 0505) Terminologická práce – Principy a metody

ISO 26162-1 nezavedena

ISO 30042 nezavedena

Souvisící ČSN

ČSN ISO 639 (soubor) (01 0182) Kódy pro názvy jazyků

ČSN ISO 690 (01 0197) Informace a dokumentace – Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů

ČSN ISO 860 (01 0502) Terminologická práce – Harmonizace pojmů a termínů

ČSN ISO 1087:2024 (01 0501) Terminologická práce a nauka o terminologii – Slovník

ČSN EN ISO 3166 (soubor)[1] (97 1002) Kódy pro reprezentaci názvů zemí a jejich částí

ČSN EN ISO 9241-400:2007 (83 3582) Ergonomie systémových interakcí člověka – Část 400: Zásady a požadavky pro fyzická vstupní zařízení

ČSN ISO 18587:2021 (76 1503) Překladatelské služby – Posteditace výstupů strojového překladu – Požadavky

Vysvětlivky k textu této normy

V případě nedatovaných odkazů na evropské/mezinárodní normy jsou ČSN uvedené v člancích „Informace o citovaných dokumentech“ a „Souvisící ČSN“ nejnovějšími vydáními, platnými v době schválení této normy. Při používání této normy je třeba vždy použít taková vydání ČSN, která přejímají nejnovější vydání nedatovaných evropských/mezinárodních norem (včetně všech změn).

Upozornění na národní poznámky

Do této normy byly k termínům 3.4, 3.19 doplněny národní poznámky.

Vypracování normy

Zpracovatel odborného překladu: PETRAŠOVÁ BRNO, IČO 40448584

Vydala: Česká agentura pro standardizaci, státní příspěvková organizace

Citované dokumenty a souvisící ČSN lze získat v e-shopu.

Česká agentura pro standardizaci je státní příspěvková organizace zřízená Úřadem pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví na základě ustanovení § 5 odst. 2 zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

ICS 01.120

Obsah

	Strana
Předmluva.....	
..... 6	
Úvod.....	
..... 7	
1..... Předmět normy.....	
..... 8	
2..... Citované dokumenty.....	
..... 8	
3..... Termíny a definice.....	
..... 8	
4..... Základy managementu terminologie.....	
13	
4.1..... Cíle.....	
..... 13	
4.2..... Pracovní prostředí.....	
..... 13	
4.3..... Překlad versus terminologická práce.....	14
4.4..... Pracovní metody.....	
..... 15	
4.4.1... Pojmová	

analýza.....	15
4.4.2... Systematická versus ad hoc terminologická práce.....	15
4.4.3... Preskriptivní versus deskriptivní terminologická práce.....	16
4.4.4... Textové korpusy.....	16
5..... Procesní kroky a činnosti.....	17
5.1..... Stanovení cílů.....	17
5.2..... Základní pracovní postup.....	18
5.3..... Vytvoření terminologické databáze.....	18
5.4..... Shromažďování terminologických údajů a počáteční posuzování.....	18
5.5..... Zkoumání.....	18
5.6..... Zpracování a dokumentování terminologických údajů.....	19
5.7..... Používání a změny terminologických údajů.....	19
5.8..... Udržování terminologie.....	19
6..... Terminografie.....	20
6.1..... Osvědčené postupy pro otevřené datové kategorie.....	20
6.2.....	

Termín.....	20
6.3.....	
Definice.....	20
6.4.....	
Popis pojmu.....	21
6.5.....	
Kontext.....	21
6.6.....	
Poznámka.....	21
6.7.....	
Odkazy a identifikace zdrojů.....	21
6.8.....	
Zkratky pro názvy jazyků a zemí.....	22

7.....	Textové prvky pro pole	
„Termín“		
22		
7.1.....		
Obecně.....		
.....	22	
7.2.....		
Označení.....		
.....	23	
7.2.1...		
Termíny.....		
.....	23	
7.2.2... Vlastní		
jména.....		
.....	24	
7.2.3...		
Značky.....		
.....	24	
7.2.4... Označení podobná		
názvům.....		
....	25	
7.3.....	Jiné textové	
prvky.....		
.....	25	
7.3.1...		
Fráze.....		
.....	25	
7.3.2... Standardní		
texty.....		
.....	25	
8.....	Management	
údajů.....		
.....	25	
8.1.....	Datové kategorie pro soubory terminologických	
údajů.....		25
8.2.....	Principy modelování pojmových	
hesel.....		26
8.2.1...	Návod na tvorbu souborů terminologických	

údajů.....	26
8.2.2... Uspořádání	
pojmu.....	26
8.2.3... Autonomie	
termínu.....	27
8.2.4... Elementárnost	
údajů.....	27
8.2.5... Granularita	
údajů.....	27
8.2.6...	
Opakovatelnost.....	27
8.3..... Otevřené a uzavřené datové	
kategorie.....	27
8.4..... Povinné a volitelné datové	
kategorie.....	28
8.5..... Změna a interoperabilita terminologických	
údajů.....	28
9.....	
Nástroje.....	28
10..... Dovednosti	
a kompetence.....	29
10.1.... Terminologické úkoly a požadované	
dovednosti.....	29
10.2.... Základní terminologické	
dovednosti.....	30
10.3.... Dovednosti a kompetence v oblasti informačních	
technologií.....	30
10.4.... Dovednosti a kompetence vztahující se k exerci	
termínů.....	30
10.5.... Jazykové	

dovednosti.....	31
10.6.... Odbornost v dané oíblasti.....	31
10.7.... Kompetence vztahující se ke zkoumání.....	31
10.8.... Sociální a kulturní kompetence.....	31
Příloha A (informativní) Datové kategorie pro soubory terminologických údajů zaměřené na překlad.....	32
Příloha B (informativní) Příklady tabulkových procesorů.....	35
Bibliografie.....	37

DOKUMENT CHRÁNĚNÝ COPYRIGHTEM

© ISO 2021

Veškerá práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být, není-li specifikováno jinak nebo nepožaduje-li se to v souvislosti s její implementací, reprodukována nebo používána v jakékoli formě nebo jakýmkoliv způsobem, elektronickým ani mechanickým, včetně pořizování fotokopii nebo zveřejňování na internetu nebo intranetu, bez předchozího písemného souhlasu. O souhlas lze požádat buď ISO na níže uvedené adrese, nebo členskou organizaci ISO v zemi žadatele.

ISO copyright office

CP 401 · Ch. de Blandonnet 8

CH-1214 Vernier, Geneva

Tel.: + 41 22 749 01 11

E-mail: copyright@iso.org

Web: www.iso.org

Publikováno ve Švýcarsku

Předmluva

ISO (Mezinárodní organizace pro normalizaci) je celosvětová federace národních normalizačních orgánů (členů ISO). Mezinárodní normy obvykle vypracovávají technické komise ISO. Každý člen ISO, který se zajímá o předmět, pro který byla vytvořena technická komise, má právo být v této technické komisi zastoupen. Práce se zúčastňují také vládní i nevládní mezinárodní organizace, s nimiž ISO navázala pracovní styk. ISO úzce spolupracuje s Mezinárodní elektrotechnickou komisí (IEC) ve všech záležitostech normalizace v elektrotechnice.

Postupy použité při tvorbě tohoto dokumentu a postupy určené pro jeho další udržování jsou popsány ve Směrnících ISO/IEC, Část 1. Zejména se má věnovat pozornost rozdílným schvalovacím kritériím potřebným pro různé druhy dokumentů ISO. Tento dokument byl vypracován v souladu s redakčními pravidly uvedenými ve Směrnících ISO/IEC, Část 2 (viz www.iso.org/directives).

Upozorňuje se na možnost, že některé prvky tohoto dokumentu mohou být předmětem patentových práv. ISO nelze činit odpovědnou za identifikaci jakéhokoliv nebo všech patentových práv.

Podrobnosti o jakýchkoliv patentových právech identifikovaných během přípravy tohoto dokumentu budou uvedeny v úvodu a/nebo v seznamu patentových prohlášení obdržených ISO (viz www.iso.org/patents).

Jakýkoliv obchodní název použitý v tomto dokumentu se uvádí jako informace pro usnadnění práce uživatelů a neznamena schválení.

Vysvětlení nezávazného charakteru technických norem, významu specifických termínů a výrazů ISO, které se vztahují k posuzování shody, jakož i informace o tom, jak ISO dodržuje principy Světové obchodní organizace (WTO) týkající se technických překážek obchodu (TBT) - viz www.iso.org/iso/foreword.html.

Tento dokument vypracovala technická komise ISO/TC 37 *Jazyk a terminologie*, subkomise SC 2 *Terminologické postupy a procesy a kódování jazyka*.

Tento dokument zrušuje a nahrazuje ISO 12616:2002, která byla technicky zrevidována.

Hlavní změny ve srovnání s předchozím vydáním jsou tyto:

- aktualizace zaměřené na širší prostředí, v němž terminologičtí pracovníci pracují;
- prohloubení aspektu managementu terminologických údajů a doplnění procesů, nástrojů a dovedností nezbytných pro terminologické úkoly;
- aktualizace za účelem sladění s nejnovějším technickým stavem a s vývojem dané profese.

Jakákoliv zpětná vazba nebo otázky týkající se tohoto dokumentu mají být adresovány národnímu normalizačnímu orgánu uživatele. Úplný seznam těchto orgánů lze nalézt na adrese www.iso.org/members.html.

Úvod

Terminologickou práci provádějí lidé s různým vzděláním a pro různé účely. Tento dokument se zaměřuje na základy potřebné k provádění základní terminologické práce v souvislosti s překladem. I když jsou příležitostně uváděny určité podrobnosti, dokument poskytuje minimální informace, které jsou nezbytné pro nastavení nejjed-

nodušší formy souboru terminologických údajů (TDC; terminological data collection) a pro práci v této oblasti. Složitější úkoly a procesy, které provádějí terminologové se sofistikovanějšími technologiemi a v rozsáhlejších výrobních prostředích, budou zahrnuty v připravované ISO 12616-2.

Z důvodu srozumitelné komunikace byl zvolen název „terminologický pracovník“, který označuje každého, kdo vykonává terminologickou práci jako doplňkovou funkci svých odborných činností. Terminologickým pracovníkem může být překladatel, projektový manažer nebo technický komunikační pracovník a může fungovat jako podnik o jedné osobě, může pracovat pro poskytovatele jazykových služeb nebo přímo ve firmě či jiné organizaci. Terminologové a terminologičtí pracovníci mají stejný soubor základních dovedností, které jsou uvedeny v tomto dokumentu; terminologové však mají širší znalosti a kompetence, kterými se bude zabývat připravovaná ISO 12616-2.

Jedním z nejběžnějších scénářů pro terminologického pracovníka v souvislosti s překladem je: zákazník vytváří dokumentaci v konkrétním oboru ve zdrojovém jazyce a žádá překladatele o překlad různých vzájemně souvisejících dokumentů. Vzhledem k tomu, že nebyla poskytnuta žádná terminologie, překladatel dospívá k závěru, že by bylo prospěšné zdokumentovat terminologii zjištěnou během překladatelské práce, aby se zachovala jednotnost ve všech dokumentech v cílovém jazyce. Za tímto účelem tento dokument poskytuje osvědčené terminografické postupy a principy modelování dat.

V příkladech uvedených v tomto dokumentu jsou označení a další textové prvky vyznačeny dvojitými uvozovkami, zatímco objekty, pojmy, vlastnosti, charakteristiky a typy charakteristik jsou vyznačeny jednoduchými uvozovkami. Při odkazování na pole v terminologické databázi se první písmeno názvu pole píše v angličtině s velkým písmenem a za názvem následuje slovo „field“ (pole) (např. Term field (pole „Termín“), Transfer comment field (pole „Komentář k překladu termínu“)). Datové kategorie jsou vyznačeny lomítky před názvem datové kategorie a za ním (např. /termín/, /komentář k překladu termínu/). Toto značkování má usnadnit rozlišování odkazů na tři terminologické úrovně a ostatního textu dokumentu.

1 Předmět normy

Tento dokument specifikuje požadavky a doporučení týkající se základů terminografie zaměřené na překlad pro vytváření kvalitních dvojjazyčných nebo vícejazyčných terminologických souborů.

Zabývá se hlavními úkoly,

dovednostmi, procesy a technologiemi pro terminografii zaměřenou na překlad realizovanou terminologickými pracovníky, kteří v rámci neterminologických činností vykonávají terminologickou práci v nepříliš složitém prostředí. Dokument nezahrnuje management terminologie vyžadující sofistikované pracovní postupy, rozmanitost rolí nebo pokročilé terminologické dovednosti a kompetence.

Konec náhledu - text dále pokračuje v placené verzi ČSN.

[1] V soustavě ČSN je zavedena pouze první část souboru, tj. ČSN EN ISO 3166-1 *Kódy pro reprezentaci názvů zemí a jejich částí – Část 1: Kód země*.